

Beheer van een groene erfenis: de Prionatuinen

Gitta Luiten
Eigenaar Prionatuinen

De zon staat hoog aan de hemel, een warme dag om te werken in de Prionatuinen in Schuinesloot. Tijd voor een korte pauze onder de bomen naast de 'buxuskippen' die zeven jaar na de dood van plantenkenner Henk Gerritsen nog steeds het grasveld onveilig maken. Gitta Luiten kocht samen met haar partner Jorn Konijn in 2012 huis en tuinen om deze te redden van een mogelijke ondergang.

Tekst Ellen van der Peet *Beeld* Ellen van der Peet en uit 'Buiten is het groen'

Luiten bezocht de tuinen als adviseur. Len verloor haar hart aan het bijzondere levenswerk. Ze gaf haar functie als directeur van cultuurfonds Mondriaan Stichting en het stadsleven in Amsterdam op. En vertrok naar Drenthe om in het begin vooral brandnetels te trekken in de verwaarloosde tuinen. „In principe mogen we er alles mee doen wat we willen, maar dat is niet de bedoeling, dit moet behouden blijven”, begint Luiten. „Gerritsen dacht het goed geregeld te hebben, verzamelde bekwame mensen om zich heen die zijn en Anton Schlepers levenswerk konden beheren. Dat had hij goed gedaan.” Maar niemand had ermee gerekend dat er successiebelasting betaald moest worden en het ontbrak aan geld op de bank.

De zieke Gerritsen dacht aan het eind van zijn leven na over hoe het verder zou kunnen gaan met de tuinen. In 'Buiten is het groen' (2008), dat hij vlak voor zijn dood voltooide, schrijft hij over een mogelijke opvolger en over de tuinen als opleidingsplaats voor groenstagiars van Universiteit Wageningen. „De laatste weken van zijn leven was hij terug in de tuinen. Hij leefde weer wat op en zittend op een stoel vertelde hij wat te doen”, zegt Pien van der Stadt. Zij werkte al acht jaar lang met Gerritsen in de tuinen, daarvoor was ze werkzaam bij tuinarchitect Mien Ruys.

Nu komt Van der Stadt niet alleen vrijwillig iedere donderdag werken in de tuinen maar adviseert ze Luiten hoe Gerritsens tuinen in zijn geest te beheren. De tuin 'Achter de heg', een cottagetuin, heeft haar speciale aandacht vertelt Luiten tijdens de rondleiding. De tuin

waar Gerritsen zich zorgen over maakte, omdat zijn partner Anton Schlepers daar met dahlia's aan de slag ging. In eerste instantie tegen de zin van Gerritsen in, maar na Schlepers dood in 1993 miste hij juist die bijzondere, kunstzinnige inbreng.

Michel Vleugels, een bezoeker van de tuinen, ging vanaf 1999 meewerken en startte met Gerritsen een kwekerij verbonden aan Priona. Nu fungeert hij als adviseur voor de nieuwe eigenaren. Daarnaast zijn er nog meer adviseurs die samen met Luiten en Konijn het beheer van de tuin bepalen.

Kenmerken zoeken

Luiten: „Ik heb Henk zelf niet gekend, was ook nog nooit in de tuinen geweest, maar ben door alle verhalen een Gerritsen-kenner geworden. Als je iemands levenswerk wil behouden, dan moet je op zoek naar wat dit werk zo kenmerkt.” Ze slaat 'Spelen met de natuur' (1993) open, geschreven door Gerritsen en wijst een foto van een tuin van Mien Ruys aan. „Dit bijvoorbeeld is typisch Ruys. Daar ga je ook hier naar op zoek, die typerende kenmerken van de tuin.”

Dat zijn onder andere de kunstwerken gebaseerd op het werk van Schlepers, die Gerritsen na diens dood aan de tuin toevoegde om de sfeer van Antons organische en vergankelijke kunstwerken terug te krijgen. Het bijhouden van de buxusknipsels vergt ook begrip van Henks gedachtegoed. Het lijken wel kippen met eieren maar zijn het niet als je nauwkeurig kijkt. We denken alleen dat we dat zien. De grillige knipsels in 'Kaatje's tuin' (vernoemd naar Elisabeth

De kippenknipsels in Kaatje's tuin vormen nog steeds een protest tegen de strakke, formele tuinen.

Lestrioux waar Schlepers als fotograaf veel mee samenwerkte) zijn een soort protest tegen strakke, formele tuinen. „Een groot misverstand is dat Henk zevenblad aanplante, hij leerde er alleen mee leven. Toen dat in Engeland van hem gevraagd werd, nam hij boos het vliegtuig naar huis”, zegt Luiten.

Spontaan herstel van de tuin

Na aankoop gingen de tuinen een jaar dicht om orde op zaken te stellen. De verwaarloosde borders waren overwoekerd door onder meer brandnetels en braam. Lopend door Kaatje's tuin vertelt Luiten: „Het is heel bijzonder om te zien dat allerlei planten vanzelf weer terugkeren.” Ze wijst op een daglelie, door Gerritsen geplant en nu weer in bloei. Allerlei zaad ontkiemt na jaren in rust te zijn geweest nu er weer licht en lucht is. Zaailingen laten staan, is ook kenmerkend voor Gerritsens werk die de spontaniteit van de natuur als leidraad had, net als een bloeiende groentetuin en bijzondere planten die bijna nergens anders in cultuur zijn en Gerritsen vanuit de bergwereld verzamelde tijdens zijn reizen.

Gerritsens boeken en de vele foto's die Schlepers maakte, vormen één groot documentatiewerk naast de kennis van mensen als Van der Stadt. „Toch”, zegt

Luiten „veranderen er onherroepelijk dingen. De bomen bijvoorbeeld groeien door en beïnvloeden de klimaatomstandigheden in de tuin. De 'All American tuin' is nooit geworden zoals Henk bedacht heeft, is eigenlijk gewoon mislukt. Dat was al voor zijn dood duidelijk. We laten het verder spontaan ontwikkelen.”

Elders in de tuin bracht Luiten zelf veranderingen aan: een border bij het Theehuis werd verlegd en opnieuw aangeplant. „Ik denk dan natuurlijk wel na of het logisch is binnen de tuinen.”

De tuin kan niet zonder de vele vrijwilligers. Er zijn een aantal werkdagen per jaar waarop vele handen licht werk maken. „Dat is soms ook best lastig”, vertelt Luiten, „om uit te leggen wat wel en niet moet blijven staan. Zaailingen tussen stenen bijvoorbeeld, zoals rondom de rotstuin die Gerritsen absoluut had laten staan en typisch voor de sfeer in de tuin zijn, belanden zomaar op de composthoop als ik niet oplet.”

Je moet de kiemplantjes van planten die in de tuin thuishoren, kunnen herkennen en niet te netjes zijn. Maar er is genoeg ander werk te doen, zoals reparaties en grofsnoeiwerk. Er is een ril van snoeihout om het perceel aangelegd voor de fauna door Luiten en de vrijwilligers. Een van hen is Stefan Jaspers (rondde

een hoveniersopleiding en studeerde aan Van Hall Larenstein), hij komt regelmatig een paar dagen helpen omdat hij de tuinen wil leren kennen. Ze vormen een inspiratiebron voor zijn eigen ontwerpen.

Financiën

Geld blijft een probleem. Monumentale erkenning is er voor de tuinen niet, er zijn alleen monumentale bomen. „Dat is in Nederland lastig. Gebouwen kunnen een monumentenstatus krijgen en dan is de bijbehorende tuin gelijk veiliggesteld. Tuinen alleen gaat niet”, legt Luiten uit. Ze blijft dan ook werkzaam als adviseur in de cultuursector. Er is weinig tijd om aan de bekendheid van de tuinen te werken en mensen blijven daarom denken dat de tuinen gesloten zijn.

Giften en donateurs zijn en blijven belangrijk. De Henk Gerritsen foundation zet zich daarvoor in. Het theehuis is onlangs in gebruik genomen als bed-and-breakfast. Er zijn regelmatig open dagen en andere activiteiten, alles om het levenswerk van Gerritsen te behouden en beheren. Want nu, zeven jaar na zijn dood, wordt zijn gedachtegoed beter begrepen. Middels zijn boeken en tuinen maken velen kennis met een andere manier van tuinieren, één met de natuur als uitgangspunt. <

De Prionatuinen. Informatie over openingstijden, vrijwilligersdagen en activiteiten is te vinden op www.prionagardens.blogspot.nl of de facebook-pagina. De oude website van Henk Gerritsen vindt u via www.prionatuinen.nl/prionahenk.